

tydligt höjer anspråket på högre lön, vore det riktigt, att dessa restskyldige sjelfva fingo betala det besvär, de förorsaka, på det sätt, att, i likhet med hvad för restlängd å kommunalutskylder finnes stadgadt, en provision af tre procent å debiterade beloppet uttoges af den restskyldige;

hvarför jag vördsamt föreslår Riksdagen att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla,

att tillägg göres i 11 § af Kongl. Maj:ts nådiga förordning den 11 juli 1862 angående allmänt ordnande af presterskapets inkomster, hvilket tillåter provisions debiterande och uttagande hos den restskyldige.

Stockholm den 29 januari 1892.

Carl Hj. Wittsell.

N:o 73.

Af herr **I. Lyttkens**, om förändrade grunder för ordnandet af undervisningen vid de allmänna läroverken m. m.

Under många riksdagar hafva förslag varit å bane till reformerande af de allmänna läroverken. Många ändringar hafva ock vidtagits, men den väntade tillfredsställelsen med nämnda läroverks organisation och det för undervisningen behöfliga lugnet hafva dock uteblifvit. Orsaken härtill har varit, att man sökt hjälpen icke så mycket i sjelfva organisationens system som fastmera i dess detaljer.

De olägenheter, som vidlåda det nuvarande systemet, äro följande:

För det första saknas samband mellan de lägsta undervisningsanstalterna eller folkskolorna och de allmänna läroverken. Den undervisning, som meddelas i folkskolorna, är ordnad genom normalplanen

af år 1889, men inträdesfordringarna till allmänna läroverken äro icke bestämda så, att de passa till något stadium i folkskolan. Öfvergången från folkskolan borde ske vid den ålder, då främmande språk lämpligast inträda i undervisningen. Denna ålder kan enligt erfarenheten vid läroverken antagas vara 10 år. På grund häraf bör andra klassens kurs i normalplanen, litt. A, hvilken är beräknad att vara genomgången vid nämnda ålder, sättas såsom inträdesfordran till allmänna läroverken.

Härigenom vinnes ock en annan fördel, nemligen att första klassen vid allmänna läroverken kan indragas.

En annan olägenhet uti den nuvarande organisationen af allmänna läroverken är den, att de ynglingar, som utgå efter aflagd student-examen, vanligen äro för gamla att egna sig åt praktiska yrken. Visserligen kunna studierna afbrytas tidigare, men i så fall få de afgående icke någon avslutad kurs, och i alla händelser icke någon kurs, som passar för dem. Olägenheten har i sjelfva verket uppkommit deraf, att förberedelsekurserna för de praktiska yrkena och för högskolorna hafva blifvit allt för mycket förenade och sammanblandade. Om särskilda skolor eller gymnasier anordnas för att meddela förberedelse för högskolorna och dessa ordnas såsom öfverbyggnad på de allmänna läroverken, kan kursen i dessa senare betydligt förkortas och ordnas så, att den lämpar sig både för de praktiska yrkena och för sådana tjänster i staten, som icke kräfva vetenskapliga studier. Genom en dylik anordning ernås ock en stor besparing i kostnaderna för undervisningsväsendet, emedan gymnasierna icke behöfva vara flera än fyra.

En tredje olägenhet har varit, att lärjungarne redan i tredje klassen måste bestämma sig för sitt lefnadsyrke och med anledning deraf välja bildningslinie. Denna olägenhet undvikas genom att ordna läroverken med endast en linie så inrättad, att den fullt tillgodoser reala liniens behof, men ändock gör det möjligt för lärjungarna att vid gymnasium välja en linie med döda språk. Detta vinnes genom att ordna undervisningen efter realämnenas behof, men bredvid dem upptaga latinets under ett ringa antal timmar hela skolan igenom.

En ytterligare olägenhet, som har vidlådit den nuvarande organisationen, har bestått uti mångläseriet med åtföljande öfveransträngning. Denna olägenhet kan undvikas dels genom latintimmarnes inskränkning till fyra i veckan, dels genom uteslutande af ett af de främmande levande språken. Genom latinets inskränkning till fyra timmar och genom det dermed följande borttagandet af latinska stilskrifningen från allmänna läroverken blir studiet af detta ämne så begränsadt, att alla mycket väl kunna hinna med det, utan att tiden för öfriga ämnen der-

igenom blir för mycket hopträngd, men genom att bibehålla så mycket af undervisningen i latin, att den elementära grammatiska undervisningen medhinnes, kan detta ämne fortsättas vid gymnasier, utan att lärjungarna der behöfva sysselsättas med sådana arbeten, som lämpligast tillhöra barnåren. Af de främmande språken äro tyska och engelska i våra dagar fullt tillräckliga för att möjliggöra meddelelser med utlandet så mycket, som kan vara behöfligt för flertalet, under det att franskan mera kan anses såsom ett salongsspråk och specialspråk för de få, som hafva direkta affärsförbindelser med Frankrike. Detta senare språk kan därför lättare än de öfriga öfverlätas till privat undervisning.

En annan olägenhet i vårt nuvarande undervisningssystem har yppat sig deri, att öfvergången från de allmänna läroverken, med deras långt utsträckta skoltvång och deras genom alla klasser gående lexläsning till universiteten med deras mera fria studier, är allt för hastig och tvär. Följden har blifvit, att de första åren af studenternas tid vid universiteten för ett allt för stort antal af dem bli af föga gagn, emedan de icke förstå att rätt ordna sina studier. Denna olägenhet undanrödjes bäst genom inrättande af särskilda förskolor eller gymnasier; vid hvilka icke allenast omedelbar undervisning förekommer, utan äfven ledning och kontroll af lärjungarnes sjelfstudier.

Det här nedan framställda förslaget afser att undanröjda förenämnda olägenheter, men komme, om det antages, att dessutom medföra åtskilliga andra fördelar.

De fördelar, som ett dylikt skolsystem skulle medföra, äro i korthet följande.

Genom anordnande af en enda linie vid alla läroverken i landsortstäderna besparas en mängd lärarekrafter.

Genom indragning af första klassen och båda afdelningarna af sjunde klassen åstadkommas besparingar, som vida öfverstiga kostnaderna för fyra gymnasier.

På grund af anordnandet af endast en linie behöfva lärjungarna icke bestämma sig för sin lifsanställning, förr än de genomgått läroverket i dess helhet.

Genom borttagande af sjunde klassen få lärjungarna två år tidigare än nu afsluta studierna vid allmänna läroverken.

Genom minskning af latinets veckotimmar till fyra och genom borttagandet af ett lefvande språk vinnes fullt tillräckligt utrymme för de reala ämnena, minst lika mycket som på nuvarande reallinien.

Genom bestämmande af inträdesfordringarna till andra klassens

kurs i folkskolans mest gynsamt ordnade skolform vinnes ett lämpligt samband mellan folkskolan och allmänna läroverket, hvarigenom den förre blir en lämplig förskola eller bottenkola för läroverken.

Genom att avsluta läroverkens kurs med sjetten klassen kunna lärjungar, som skola egna sig åt praktiska värf, få en avslutad bildningskurs, och föregående avslutningskurser i 3:dje eller 5:te klass blifva obefrånkomliga.

Gymnasierna komma att bilda en lämplig öfvergångsform mellan allmänna läroverken och universiteten.

Genom de ökade kurserna vid gymnasierna, genom större valfrihet i läroämnena och det ökade sjelfstudiet derstädes bli gymnasiernas lärjungar bättre förberedda för högskolorna än vid de nuvarande läroverken.

På grund häraf hemställes,

A) att riksdagen måtte för sin del godkänna följande allmänna grunder för ordnandet af undervisningen vid allmänna läroverken och gymnasier:

1. De nuvarande allmänna högre och lägre femklassiga läroverken anordnas samtliga till allmänna läroverk med en enda linie och sex klasser.

2. Nuvarande första klassen indrages, likaså båda afdelningarna af 7:de klassen.

3. Inträdesfordringarna till den blifvande 1:sta klassen ställas lika med kurserna efter genomgåendet af 2:dra klassen i folkskolan enligt normalplanen litt. A.

4. Latin läses i samtliga klasserna 1—6 med fyra timmar i veckan.

5. Af främmande lefvande språk läsas endast tyska och engelska, af hvilka det tyska börjas i 2:dra klassen, det engelska i 4:de.

Franska öfverlemnas åt privatundervisning.

6. Hufvudämnen blifva modersmålet, historia och matematik, hvilka jemte tyska (eller, om lärjunge så önskar, engelska) förekomma i skriftlig afgångspröfning.

7. I universitetsstäderna Upsala och Lund samt i Stockholm och Göteborg upprättas gymnasier, hvilka skola motsvara icke allenast nuvarande 7:de klassens båda afdelningar i allmänna läroverken, utan äfven preliminär- och kandidat-examina vid universiteten.

8. I dessa gymnasier tillkommer undervisning i grekiska, hebreiska och franska samt i filosofi och psykologi.

9. Läroämnena i gymnasierna fördelas efter flera olika linier med hänsyn till olika lefnadsanställningar, t. ex. för prester, läkare, lärare, tekniker, militärer o. s. v.

10. Gymnasialstudiet skall skilja sig ifrån undervisningen i de allmänna läroverken genom ökad utrymme för sjelfstudium på samma gång som fortfarande under ett mindre antal timmar dagligen (t. ex. tre à fyra) lämpliga delar af lärokurserna meddelas genom omedelbar undervisning.

11. Afgangsexamen från allmänna läroverken bör berättiga till anställning vid sådana embeten och tjänster, som icke fordra någon vetenskaplig utbildning, t. ex. vid post, telegraf, jernväg, till länsman, kronofogde m. fl. samt till inträde i lägre yrkesskolor, såsom lägre tekniska skolor, skogsinstitut, folkskolelärareseminarier, landtbruksskolor, krigsskolan och dermed jemförliga.

12. Afgangsexamen från gymnasium bör motsvara kandidat- och preliminar-examina och berättiga till inträde vid universiteten, tekniska högskolan, högre krigsskolan och dermed jemförliga.

B) att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t begära, att ett fullständigt förslag till organisation af allmänna läroverk och gymnasier i hufvudsaklig öfverensstämmelse med förestående grunder måtte af sakkunniga personer utarbetas.

C) att, när dessa förslag fordra en omfattande utredning, Riksdagen måtte bevilja ett förslagsanslag af tiotusen kronor till bestridande af kostnaderna för nämnda utredning.

Stockholm i januari 1892.

I. Lyttkens.

Bilaga.

Utdrag af normalplan för undervisningen i folkskolor och småskolor, utgifven 1889.

Biblisk historia

i första årsklassen: berättelser ur gamla testamentet till konungatiden;
i andra årsklassen: återstående berättelser ur gamla testamentet samt ur nya testamentet till apostlavalat.

Katekes

i första årsklassen: inledningen och första hufvudstycket till lagens slutord;
i andra årsklassen: återstående delen af första hufvudstycket samt första och andra artiklarne.

Med afseende på skriföfningarna fördelas kursen sålunda:

I första och andra årsklasserna:

1. Rättskrifning: afskrifning af stycken i läseboken; afskrifning af ord, som barnen få uppsöka i läseboken med hänsyn till någon viss regel i rättskrifningsläran; skrifning efter diktamen.

I samband med rättskrifningsöfningarna må meddelas anvisningar rörande de större skiljetecknens bruk.

2. Skrifning ur minnet af lättare korta stycken samt andra öfningar, som kunna förbereda uppsatsskrifningen.

3. Välskrifning: mellanstil.

Räkning

i första årsklassen: de fyra räknesätten i hela tal med öfnings- och tillämpningsexempel, som omfatta högst fyrsiffriga tal, dock endast

en- eller tvåsiffriga multiplikatorer och divisorer och äro inskränkta till uppgifter, för hvilkas lösning endast ett räknesätt fordras;

i andra årsklassen: de fyra räknesätten i hela tal med öfnings- och tillämpningsexempel inom större talområde, hvarvid äfven må förekomma uppgifter, för hvilkas lösning fordras både addition och subtraktion; allmänna bråks betydelse och beteckning med tillämpning på division med rest.

Geografi

i första årsklassen: inledningskurs: en något utförligare framställning af det egna landskapet; en allmän öfersigt af skandinaviska halföns fysiska beskaffenhet till det omfång, som behöfves för angifvande af de särskilda landskapens läge; en allmän öfersigt öfver verldsdelar och verldshaf;

antingen de till Götaland eller de till Svealand och Norrland hörande landskap;

i andra årsklassen: de svenska landskap, som icke blifvit genomgångna i första årsklassen; öfersigt af Sveriges natur och folk; Norge och Danmark.

Historia

i andra årsklassen: forntiden och medeltiden.

Naturkunnighet

i första årsklassen: inledning till djurläran, omfattande beskrifning öfver lämpliga djurformer för kännedom om djurens allmännaste organförhållanden och viktigaste klasser; beskrifning af valda djurformer samt derpå grundad redogörelse för däggdjurs- och fogelklasserna jemte dessa klassers viktigaste ordningar;

i andra årsklassen: beskrifning af valda djurformer samt derpå grundad redogörelse för djurrikets öfriga klasser utan indelning i ordningar; inledning till växtläran, omfattande beskrifning af lämpliga växtformer för kännedom om växtens yttre delar jemte härpå grundad sammanfattning.